

בעניני חנוכה - שיעור 687

I. בימי חנוכה יש להתמיד בלימוד התורה ובעוונותינו הרבים רוב העולם נוהגים בהם כיטול תורה והולכים אחר ההבל (של"ה סוף עניני תפלה) וכ"כ הפמ"ג (תר"ע ח"ב) שהיונים רצו לבטלנו מתורה כמו שכתב להשכיחם תורתך שעשו כן מחמת קנאה כי אין חכמה כחכמת התורה ומסר ה' אותם ביד עוסקי תורתו ששמחים בפלפולים כמאמר החכם מי שלא טעם שמחת התרת הספיקות לא טעם שמחה מעולם ומפני זה אנו מחוייבים בימי חנוכה ללמוד תורה וכ"כ הקדושת לוי (דקושיס לחנוכה ד"ה ידוע) דמהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יכונה לשום כשכלו להתמיד בתורתו יתברך כי הם ימים ראויים לכך שבימים אלו החל להאיר עלינו הארתו יתברך מתורתו ועיין במנהגי חת"ס (פ"ט - ח"א ח) שהיה מזהיר בימים אלו להתמיד בלימוד התורה כי הענין גדול בימים אלו כי אז נמסרו סודות התורה למשה רבינו (פסקי תשובות תר"ע - 22) וכ"כ הבה"ל (תר"ע ד"ה ונוגין) בשם המהרש"ל שראוי שהשמחה תהא מעורבת וכלולה בשמחת תורה ואל תבטל מקביעותך ומעשה שאמרו שנעשה ברב יעקב רודערמאן ואבאר

II. השאלות

- (א) **מי שדר לבדו** מסתבר שחייב להדליק שם נרות בברכה ואע"פ שאין בזה משום פרסומי ניסא לאחרים מ"מ צריך לפרסם הנס לכל הפחות לעצמו ודוקא אם הדליק בזמנו (הגרשז"א במבקשי תורה תשנ"ו - דף ט"ז) ועיין באג"מ (ד - ק"ה - ז) שגם כן כתב שצריך לברך שהפרסום אינו עיכוב בהדלקה אמנם השערי ציון (תרע"ז - י"ז) כתב שלא לברך ואבאר
- (ב) **מי שנוסע לשבת חנוכה** מביתו למקום אחר ויחזור לביתו במוצ"ש ידליק בע"ש ובמוצ"ש במקום ששוהה שם בשבת דחייב הדלקת הנרות נקבע לפי המקום ששוהה שם בזמן החיוב (הגרשז"א דף י"ז) ועיין עוד באג"מ (י"ד י"ד - ה) דמי שאינו בביתו וחושב לחזור בלילה לא יצא מביתו עד אחר שידליק או ימהר לבוא בעוד שאיכא אינשי ברחובות שיראו שהדליק
- (ג) **מי שבכל מוצאי שבת החמיר כרבינו תם** אכל במוצאי שבת חנוכה דקדק להדליק בזמנו ולא להתמיר כר"ת (הליכות שלמה ט"ז - ט"ו) ועיין עוד באג"מ (ד - ס"ז ד"ה וכן צמול"ש) דלמוצאי שבת ושאר לילות זמנו כל הלילה ואין ממהרין להדליק במוצאי שבת קודם שבעים ושנים דקות
- (ד) **אבל תוך י"ב חודש יכול להתאסף לסעודה** לכבוד חנוכה אולם יזמרו רק שירות ותשבחות לה' כגון מעוז צור (שם דף י"ז) אמנם עיין באג"מ (י"ד ג - קס"ב) דאין להתיר אפילו לסעודות איזה האדמורי"ם וע"ע בפני ברוך שהביא מקילין בזה
- (ה) **המתאכסן בבית חבירו** וקובע סעודותיו אצלו אך יש לו בית אחר המיוחד לו לשינה עליו להדליק במקום שישן שם ולא במקום שאוכל (הגרשז"א דף י"ז כהמחבר תרע"ז - ח) ודעת רב משה שידליק במקום היותר קבוע ואם שווים המקומות מקום האכילה הוא העיקר (ספר מקראי קודש הרב הררי צסופו כהרמ"א)
- (ו) **מעיקר הדין יכולה האשה להדליק עבורו** והוא יעסוק בתלמודו בבית המדרש אבל אין לנהוג כן דאין אנו כרבי שמעון בן יוחאי שלא הפסיקו מתורתו לשאר דברים כלל (הגרשז"א במבקשי תורה תשס"ד - ח) ודעת רב משה דאין צריך לבטל סדר לימודו להדלקת נרות חנוכה (מועדי ישרון ח"א 109)
- (ז) **מי שנמצא בשבת בבית הוריו** ובליל שבת יאכל סעודתו במקום אחר עליו להדליק בבית הוריו ויכול להדליק נר חנוכה בשעה מוקדמת יותר ועיין באג"מ (ד - ס"ז ד"ה ואלף) דלא ידליק נר חנוכה הרבה קודם נר שבת אמנם באופן זה אפשר מודה דמותר ומי שנוסע ע"ש לקרובו ויש פנאי להדליק בביתו אחר פלג המנחה מסתברא באופן זה יותר טוב להדליק בביתו (ד"ע)
- (ח) **בעלי חנויות** שכל היום שוהים בחנותם ואוכלים ושותים שם ורק ישנים בביתם דרק אשתו תדליק בשבילו והוא לא ידליק (הגרשז"א דף י"ד) וע"ע באג"מ (ה - מ"ג - ז ד"ה הנה הארכתי) שהכריע כשיטת הרא"ש והטור והרמ"א (תרע"ז - ג) שיש מצות הבית וגם מצות גברא ולכן אם באו הבנים הנשואות לשבת וכדומה יכולים לברך על נרותם מצד מצות גברא וה"ה בעלי חנויות יש מצות גברא ויכוין שלא לצאת בהדלקת אשתו
- (ט) **ההולך מביתו עם כל משפחתו אחר פלג המנחה ולא יחזור הלילה** אפשר דחל עליו כבר חובת הדלקה בביתו (חובת הדר דף ק"ד - מ"ט) ויש חולקים דאם מדליק בפנים ואין איש בבית ליכא פרסומי ניסא ודו"ק ואם הולך קודם הפלג ולא יחזור הלילה עיין במ"ב (תרע"ז - סק"ז) דדעת המהרי"ל ומהרי"ו דשיתוף בזמן הזה אינו מועיל שכל אחד מדליק לעצמו ואתו למחשדיה ולא פלוג ועוד יש מחלוקת אם אכסנאי הסומך על שלחן בעל הבית יש לו דין בני ביתו או רק אכסנאי ועיין בשו"ת הרשב"א

(תקמ"ז) שדינו כאכסנאי ואינו יכול להדליק בכרכה ולגן המלך ודעימיה יש דין בני ביתו ויכול להיות מהדרין מן המהדרין ולכן יותר טוב להדליק נרות ויוצא הברכות מאחר (מ"ב תרע"ז - סקט"ז) ועיין בשיעור 89 ומאג"מ (הג"ל) משמע דיכול לברך ג"כ

(י) **בחור יכול לילך ולהדליק אצל זקנתו אלמנה** וכ"ש אמו אפילו שאינו נשאר שם לאכול ולישן דכיון דכיבוד אם הוי מצות עשה דאורייתא בודאי עדיף שיקיים הדלקת נ"ח אף שאינו כ"כ לכתחלה (ספר מאי חנוכה דף ע) ולי נראה שידליק לעצמו קודם וידליק לזקנתו מטעם שליחות

(יא) **מי שנסע לחו"ל ואשתו בא"י** יכולה להדליק גם עבורו אף שבמקומו אין זה זמן הדלקה דנ"ח חיוב ביתו ומ"מ עדיף שידליק הוא במקומו בזמן הדלקה (שו"ת מנחת יצחק ז' - מ"ו)

(יב) **איש מוציא אשתו בהדלקה דוקא אם הוא בביתו** ואם הוא בבית אחר והיא בבית אחרת אינו מוציאה

(יג) **דין שיתוף בזמנינו** עיין במ"ב (תרע"ז - ז) ובכה"ל (ד"ה פתח) דדעת המהרי"ל ומהר"ן דהשתא רובא דעלמא אין משתתפין מפני שהמנהג הוא שכל אחד מדליק לעצמו ואתו למיחשדיה ולא ניתן דברינו לשיעורין ולכן באכסנאי אינו מועיל שיתוף אבל המג"א מסיק שאין להחמיר כדבריהם ולכן טוב להדליק ויצא בברכת חברו אם אפשר

(יד) **מפלג המנחה או מאוחר בלילה** עיין בספר חובת הדר (דף ק"ד) דאולי אפשר לחלק דבמקום שמדליקים בפנים עדיף שידליק כשיחזור ובמקום שמדליקים בחוץ עדיף שידליק מפלג המנחה ונראה דאפילו אם הולך כל בני ביתו באופן שאין לשוב לביתו בלילה שפטור מלהדליק בביתו מ"מ אם הולך אחר פלג המנחה אפשר דחל עליו כבר חובת הדלקה ואסור לו לפטור מכך וצ"ע וכן נראה לי עיקר

(טו) **בתו באה הביתה אחר כיבוי הנרות** יש מחלוקת אם יש חיוב לראות את הנרות עיין בשו"ע (תרע"ו - ג) דאין צריך אם מדליקין עליה בתוך ביתה (רשב"א סמ"ג ור"ן) ועיין (תרע"ז - ג) דצריך לראות (מרדכי) ולכן לדינא יותר טוב להדליק בלא ברכה

III. שליח להדלקת נר חנוכה כגון לחתן ולכלה ביום חופתן או לחולה ולנוסע באוירון או למי שבאה לביתו בזמן מאוחר וכדומה עיין במ"ב (תרע"ה - סקט"ט) דדוקא אם המשלח עומד שם בשעה שמדליקין ולא בענין אחר וצ"ע ג בפסק זה שהוא כנגד מעשה כרב זירא (שם כ"ג) ועיין באג"מ (ה - ק"ה) שהמ"ב מיירי רק לברכת שעשה נסים ושהחיינו וזה לשיטת השו"ע (תרע"ז - ג) להמרדכי וסעייתו דהמצוה לראות את הנרות הוא מצוה מיוחדת ומצות הדלקה הוא מצוה מיוחדת אבל לדעת הרשב"א והר"ן שהביא השו"ע (תרע"ו - ג) דנר חנוכה מצות הבית ואין צריך המשלח להיות שם שאינו צריך לראות הנרות דבהדלקת השליח יוצא המצוה בשלימותו ולמעשה אם המשלח במקום אחר השליח מברך רק ברכת להדליק נר חנוכה ואם המשלח רואה נרות שם מברך שעשה נסים ושהחיינו וכן הכריע האג"מ כהמרדכי (שו"ע תרע"ז - ג) ודלא כהרשב"א (תרע"ו - ג) וזה כוונת המ"ב דהמשלח צריך להיות בשעת הברכה (והמשלח איש אחר ע"ש)

IV. אם צריך לראות הנרות לחצי שעה - עיין באג"מ (ה - דף קמ"ח ד"ה חבל) מצוות ראייה על כל הזמן שהדלקה שהוא החצי שעה אלא רק בראייה אחת שהוא ראה בשעה שהדליק ולכן כבתה אין זקוק לה (שם כ"ה): ולכן שהוא רק התעוררות להזכרת הנס אבל מה שצריך גם ראייה אף שהברכה היא העיקר הוא משום דלא שייך ענין ברכה בלא שום מעשה שלכן גם מצד הגעת היום דחנוכה כיון שליכא שום קדושה על הימים דהא מותרין במלאכה לא שייך לברך שעשה נסים בשביל היום עצומה (כרוב הפוסקים ולא כהמאירי) והוא כרבינו ירוחם שצריך לצאת ולראות כדי שיברך דהיינו חיוב הראייה הוא כדי שיהא שייך לברך

V. לפי דעת התשובות והנהגות יש איסור להשתמש לאור הנרות אפילו אחר חצי שעה וגם אסור לכבותן אחר ח"ש וזה רק למי שהדליק בחוץ אבל למי שהדליק בפנים מותר אחר חצי שעה דשיטת הפסקי הרא"ש (ג - ג) והש"ג (כ"ה) שבזמן הזה אינו צריך שיעור שמן לבני ביתו ולכן חצי שעה ודאי סגי ואפשר לפי זה קטן יכול להדליק נרות שעה ע"ש שאין בו רק שיעור 45 דקות בצירוף דעת המג"א והמחה"ש דאינו צריך לחנך הקטן בהידור מצוה (בה"ל תרע"ה ד"ה לדין) וצירוף שאינו צריך לחנך הקטן לקיים המצוה ככל פרטי המצוה (שער הציון תרכ"ח - ל"ו צענין לולב) ויותר טוב שהקטן ידליק נרות גדולות או שיוצא בהדלקת אביו

נפס לולו נשאות אב' אורי ל' אליו צ"ל לוסא ב"ר יעקב ארז' ע"ה אלא אורתי באשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכפן ע"ה